

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

คู่มือพัฒนา

ผู้ประกอบการชุมชน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จ่านงค์ แรกพิณิจ

เอกสารประกอบการเรียนการสอน

รายวิชา CE 634211: การประกอบการชุมชน

รายวิชา LD 634101: การพัฒนาชีวิต 1 การวางแผนเป้าหมายชีวิต
และโครงการประกอบการชุมชน

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จ๋านงค์ แรกพิณิจ

เอกสารประกอบการเรียนการสอน

รายวิชา CE 634211: การประกอบการชุมชน

รายวิชา LD 634101: การพัฒนาชีวิต 1 การวางแผนเป้าหมายชีวิตและโครงการประกอบการชุมชน

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำนงค์ แรกพินิจ
สิงหาคม 2563

สาขาวิชาการพัฒนาชีวิตและประกอบการชุมชน
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
คณะศิลปศาสตร์
สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

สงวนลิขสิทธิ์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

คณะศิลปศาสตร์
สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (มหาวิทยาลัยชีวิต)
13/2 หมู่ 1 ตำบลบางคนที อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม 75120
E-mail: arts@life.ac.th โทร: 034 757452 150
www.life.ac.th

คำนำ

คู่มือพัฒนานักประกอบการชุมชนฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเอกสารประกอบการสอน รายวิชา CE 634211: การประกอบการชุมชน และรายวิชา LD 634101: การพัฒนาชีวิต 1 การวางแผนเป้าหมายชีวิตและโครงการประกอบการชุมชน ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาชีวิตและประกอบการชุมชน สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน สำหรับอาจารย์และนักศึกษาใช้เป็นคู่มือหรือแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้ด้วยตนเอง

คู่มือฉบับนี้ ได้จัดทำวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและสาระสำคัญของการเรียนรู้ในแต่บทเรียน และสร้างตารางให้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้โดยให้นักศึกษาทดลองวิเคราะห์และบันทึกผลการเรียนรู้ลงในคู่มือฉบับนี้

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดและสาระสำคัญที่บรรจุไว้ในคู่มือ เป็นเพียงแนวคิดและสาระโดยสรุป ดังนั้น อาจารย์และนักศึกษาจึงต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในแนวคิดและสาระนั้นๆ ซึ่งอาจอ่านจากหนังสือในห้องสมุด สื่อการสอน และสืบหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะอำนวยความสะดวกและความสะดวกในการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาไม่มากนักน้อย ส่วนข้อบกพร่องต่างๆ ผู้เขียนจะได้ปรับปรุงในโอกาสต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จ่านงค์ แรกพิณิจ
แม่กลอง สมุทรสงคราม

สารบัญ

คำนำ	3
บทนำ การมีชีวิตอย่างมีความหมาย	7-11
วัตถุประสงค์	7
กรอบแนวคิด	7
สาระสำคัญ	7
1. ความหมายของชีวิต	7
2. การค้นหาความหมายของชีวิต	9
บันทึกการเรียนรู้ของฉัน	11
บทที่ 1 ทุนกับความมั่นคงในชีวิต	12-19
วัตถุประสงค์	12
กรอบแนวคิด	12
สาระสำคัญ	12
1. ทุน	12
2. การแปลงทุนเพื่อความมั่นคงในชีวิต	16
บันทึกการเรียนรู้ของฉัน	19
บทที่ 2 กระบวนการทัศน์พัฒนาที่ยั่งยืน	20-26
วัตถุประสงค์	20
กรอบแนวคิด	20
สาระสำคัญ	20
1. กระบวนทัศน์	20
2. การเปลี่ยนกระบวนทัศน์	22
3. กระบวนทัศน์พัฒนาที่ยั่งยืน	24
บันทึกการเรียนรู้ของฉัน	26

บทที่ 3 หลักการและแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	27-35
วัตถุประสงค์	27
กรอบแนวคิด	27
สาระสำคัญ	27
1. หลักเศรษฐกิจพอเพียง	27
2. แนวทางเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	29
2.1 การปรับกระบวนการทัศน์	29
2.2 การปรับโครงสร้างการผลิต	30
2.3 การปรับใช้ภูมิปัญญา	32
3. การวัดความพอเพียง	33
ตัวบ่งชี้ความพอเพียงของฉัน	34
บันทึกการเรียนรู้ของฉัน	35
บทที่ 4 การประกอบการชุมชน	36-42
วัตถุประสงค์	36
กรอบแนวคิด	36
สาระสำคัญ	37
1. กระบวนการผลิต	37
2. ห่วงโซ่คุณค่า	38
3. ความคิดสร้างสรรค์	39
4. นวัตกรรม	39
5. กลุ่มเป้าหมายทางสังคม	40
กลุ่มเป้าหมายทางสังคมของฉัน	41
บันทึกการเรียนรู้ของฉัน	42

บทที่ 5 กระบวนการพัฒนาและโครงการประกอบการชุมชน	43-52
วัตถุประสงค์	43
กรอบแนวคิด	43
สาระสำคัญ	44
1. กระบวนการเรียนรู้	44
1.1 การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การประกอบการชุมชนหรือธุรกิจ	44
1.2 กระบวนการตัดสินใจ	45
1.3 การเรียนรู้จากแบบอย่างหรือต้นแบบที่ดี	46
1.4 การลงมือปฏิบัติ	47
1.5 การสรุปประสบการณ์เป็นความรู้	48
2. โครงการประกอบการชุมชน	48
กรอบโครงการประกอบการชุมชนของฉัน	49
บันทึกการเรียนรู้ของฉัน	51

บทนำ

การมีชีวิตอย่างมีความหมาย

มนุษย์ทั้งผองต่างดำรงชีวิตอยู่บนโลกใบเดียวกัน แต่เชื่อว่าทุกคนจะดำเนินชีวิตภายใต้แบบแผนเดียวกัน ส่งผลให้ชีวิตของผู้คนบนโลกใบนี้มีความหลากหลายและแตกต่างกัน บางคนมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความหมาย ตรงข้ามกับบางคนที่มีชีวิตที่เต็มไปด้วยความหดหู่ ไร้ความหวัง และไม่รู้อะไรจะอยู่ไปเพื่ออะไรกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในความหมายของชีวิต และเห็นความสำคัญของศาสนธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อให้ให้นักศึกษามีทักษะชีวิต เป้าหมายชีวิต และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้เข้ากับหลักของศาสนา ศรัทธาและความเชื่อที่ตนยึดถือ

กรอบแนวคิด

มนุษย์บนโลกนี้จะมีชีวิตอย่างมีความหมายก็ต่อเมื่อสามารถเชื่อมโยงชีวิตเข้ากับสิ่งที่พวกเขายึดเหนี่ยว อาจเป็นศาสนา ความศรัทธา ความรัก หรือความยึดมั่นผูกพันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ฯลฯ และต้องการมีชีวิตเพื่อสิ่งนั้น นี่คือการกำหนดเป้าหมายของชีวิต เมื่อคนเรามีเป้าหมายชีวิตการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การผลิตหรืออาชีพ การกิน การอยู่ การพักผ่อนหย่อนใจ และอื่น ๆ ก็จะเป็นไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สาระสำคัญ

1. ความหมายของชีวิต

การพัฒนาประเทศในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าทางวัตถุหรือ “วัตถุนิยม” มากกว่า “จิตนิยม” ซึ่งเป็นระบบคุณค่าที่นิยมจิตใจ ส่งผลให้ผู้คนแข่งขันกันแสวงหาวัตถุ แต่ชีวิตกลับไร้ความหมาย แปรลกแยกจากสิ่งที่อยู่รอบข้าง และไม่รู้อะไรจะอยู่ไปเพื่ออะไรกัน ดังนั้น เราจึงควรจะได้ทบทวนและให้ความหมายใหม่ต่อชีวิต การเรียนรู้ การทำงาน และอื่น ๆ

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ชีวิตของตนเองในช่วงที่ผ่านมา และบันทึกผลลงในตารางต่อไปนี้

ชีวิตของฉันเมื่อวันวาน			
ช่วง/วัย ของชีวิต	เป้าหมาย	การบรรลุเป้าหมาย (บรรลุ/ไม่บรรลุ)	สภาพแวดล้อม (เอื้อ/ไม่เอื้อ)
วัยเด็ก
วัยรุ่น วัยเรียน/ บวชเรียน
วัยทำงาน
วัยมีครอบครัว
วัย
วัย

สรุป

1. เป้าหมายชีวิตของฉันในช่วงที่ผ่านมาคือ.....
.....
.....
2. ฉันบรรลุเป้าหมายชีวิตที่วางไว้หรือไม่.....
3. ฉันไม่บรรลุ/บรรลุเป้าหมายชีวิต เพราะ.....
.....
.....

2. การค้นหาความหมายของชีวิต

“ฝันให้ไกล ไปให้ถึง” เป็นคำพูดที่สะท้อนให้เห็นว่าเราต้องมีเป้าหมายหรือทิศทางในการดำเนินชีวิต คนแต่ละคนต่างมีเป้าหมายชีวิตของตนเอง ซึ่งอาจจะเหมือนหรือต่างจากคนอื่นก็ได้

การค้นหาความหมายต่อชีวิตไม่ใช่เรื่องยาก เราอาจเริ่มต้นจากศาสนา ความศรัทธา ความเชื่อ หรือสิ่งที่เรายึดมั่นผูกพัน และนำสิ่งเหล่านั้นมาตั้งคำถามต่อชีวิตควบคู่กับการแสวงหาคำตอบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรากินเพื่ออะไร” ในฐานะที่ทุกคนมีศาสนา เราจะต้องค้นหาคำตอบภายใต้หลักคำสอนในศาสนาของเรา ซึ่งเป็นการแสวงหาคำตอบที่ง่ายที่สุด

กรณีของชาวพุทธ การกินคือ “การปฏิบัติธรรม” เรากินเพื่อมีชีวิต ชาวพุทธจึงกินน้อยแต่มีประโยชน์ เช่น กินอาหารจากธรรมชาติ กินอาหารในท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อจะได้เบียดเบียนผู้อื่นน้อยลง เห็นได้ว่าคำตอบนี้จะตรงข้ามกับชีวิตคนในปัจจุบันที่ใช้การกินเป็นเครื่องวัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพ แม้ว่า จะใช้เงินจำนวนมากแต่ก็ไม่อาจเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถ้าไม่เปลี่ยนพฤติกรรมด้านการบริโภค

กรณีของผู้นับถือศาสนาอื่น ไม่ว่าจะอิสลาม คริสต์ ฮินดู ต่างมีหลักคำสอนของศาสนาที่เกี่ยวกับเป้าหมาย และวิถีกิน ตัวอย่าง ในศาสนาอิสลาม มีหลักคำสอนเกี่ยวกับการรับประทานอาหารแบบอิสลามตามแบบฉบับ (ซุนนะฮ) ของท่านศาสดามุฮัมมัด ซึ่งน่าจะมีคุณค่าอยู่ที่การ “แบ่งปัน” ส่วนคำสอนของศาสนาอื่น ๆ เกี่ยวกับการกิน สามารถค้นคว้าหรือปรึกษาผู้รู้ในศาสนานั้น ๆ ก็จะได้คำตอบที่กระจ่างชัด

“เราเรียนรู้เพื่ออะไร” ก่อนอื่นพึงเข้าใจว่าเรามีหลาย “สถานะ” และการเรียนรู้ในแต่ละสถานะอาจมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น คนในฐานะ “ปัจเจก” หรือบางครั้งอาจเรียกว่าปัจเจกบุคคล ซึ่งหมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคล และทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากคนอื่น

ในฐานะปัจเจก คนเราเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการใรู้ของตนเอง เรียนรู้เพื่อยกระดับจิตใจ ยก ระดับการงานและอาชีพ หรืออาจกล่าวว่า เรียนรู้เพื่อให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ มีสัมมาอาชีพ และอาชีพที่มั่นคง

ในฐานะ “สมาชิกในครอบครัว” เราต้องอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นที่มีสถานภาพต่างกัน เช่น พ่อ แม่ ตา ยาย ปู่ ย่า พี่ น้อง เป็นต้น การอยู่ร่วมกันหรือความสัมพันธ์ทางสังคมในครอบครัวช่วยให้เราได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกัน การจัดระเบียบทางสังคม ระบบอาวุโส และอื่น ๆ

ในฐานะ “สมาชิกของชุมชน” เช่นเดียวกับครอบครัว เราต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การซื้อขาย แลกเปลี่ยน “ลงแขก” หรือ “เอามื้อ เอาร่าง” “ออกปาก-กินวาน” ความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้าน-เครือญาติ เป็นต้น ทำให้เราสามารถเริ่มต้นค้นหาความหมายของการเรียนรู้จากกิจกรรมเหล่านี้

ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันหรือจากความสัมพันธ์ทางสังคมตามตัวอย่างข้างต้น ช่วยส่งเสริมให้เกิด ความดี ความมั่งคั่ง และส่งผลให้ทุกคนเป็นสุข การเรียนรู้ไม่ใช่การเบียดเบียน แย่งชิง และแข่งขันดังเช่นปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ เป็นเพียงแนวทางให้นักศึกษาตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบของตนเอง โดยอาจ นำหลักธรรมทางศาสนาที่เรายึดถือ ในหลวงของเรา ผู้นำที่เรายึดถือเป็นแบบอย่างมาเป็นแนวทาง

คู่มือพัฒนา ผู้ประกอบการชุมชน

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ตนเองในช่วงที่ผ่านมา และบันทึกผลลงในตารางต่อไปนี้

เป้าหมายชีวิตของฉัน	
ประเด็นคำถาม	ความหมายของชีวิต
คนเราเกิดมาทำไม
เรามีชีวิตอยู่เพื่ออะไร
เราควรจะใช้ชีวิตอย่างไร
สุดท้ายเราจะไปไหน

สรุป

1. ฉันคือใคร.....
2. ฉันกำลังจะเดินไปทางไหน
.....
.....
3. เป้าหมายชีวิตของฉันคืออะไร.....
.....
.....
.....

บทที่ 1

ทุนกับความมั่นคงในชีวิต

ความมั่นคงในชีวิตของผู้คนรวมทั้งความมั่นคงของชุมชนเป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนา แต่การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา พบว่ายิ่งประเทศพัฒนามากขึ้นเท่าใดความมั่นคงในชีวิตและความมั่นคงของชุมชนกลับลดลง ดังนั้น นักศึกษาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และแสวงหาแนวทางในการนำทุนที่มีอยู่มาสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและชุมชนด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทุน
- 2) เพื่อให้ให้นักศึกษามีความสามารถและทักษะในการแปลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต

กรอบแนวคิด

การดำรงชีวิตของคนเรามีทุนหลายประเภทเข้ามาเกี่ยวข้อง ที่สำคัญได้แก่ ทุนเงินตรา ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ทุนโภคทรัพย์และอื่น ๆ การให้ความสำคัญหรือพึ่งพาทุนประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไปจะก่อให้เกิดความเสี่ยง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องกระจายความเสี่ยงโดยการแปลงทุนประเภทหนึ่งเป็นทุนอีกประเภทหนึ่งเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต กิจการ และชุมชน

สาระสำคัญ

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดความเติบโตทางวัตถุอย่างรวดเร็ว การผุดขึ้นของถนนหนทาง อินเทอร์เน็ต โรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่ราชการ สถาบันการเงินและธุรกิจ สถาบันเท็ง และห้างสรรพสินค้าย่อมเป็นเครื่องยืนยันคำกล่าวข้างต้น

ในทางกลับกัน การเติบโตทางวัตถุและสิ่งๆที่เรียกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้น มักเดินสวนทางกับความมั่นคงในชีวิตของผู้คนโดยเฉพาะเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในชนบทที่มองชีวิตตนเหมือนแขวนบนเส้นด้ายซึ่งไม่รู้ว่าจะขาดสะบั้นลงเมื่อใด เนื่องจากคนเหล่านี้มักเข้าใจว่าความมั่นคงของชีวิตผูกติดอยู่กับวัตถุและเงินตรา

ดังนั้น การศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทุน และนำแนวคิดเหล่านี้มาใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการชุมชนควรจะได้ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และนำไปใช้ทั้งในช่วงเริ่มต้นกิจการ การดำรงอยู่และการพัฒนากิจการให้ก้าวหน้าสืบไป

1. ทุน

ความมั่นคงในชีวิตของผู้คน รวมทั้งความมั่นคงของชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันมีส่วนเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับ “ทุน” อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทุนมีความหมายกว้าง และไม่ใช้ “เงิน” เพียงอย่างเดียว จึงควรจะได้ทำความเข้าใจทุนประเภทต่าง ๆ เป็นลำดับแรก

1.1 ทุนเงินตรา หมายถึง เงินหรือสิ่งทีนำมาเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่าง ๆ รวมทั้งเงินตราก็เป็นสินค้าในตัวเอง กล่าวคือ เงินเป็นสิ่งที่ซื้อขายกันได้เช่นเดียวกับสินค้าอื่น ๆ ดังเห็นได้จากการเก็งกำไรจากค่าเงินดิ่งที่นิยมกันในหมู่นักลงทุนในปัจจุบัน

1.2 ทุนทางสังคมวัฒนธรรม หมายถึง ความรู้ ภูมิปัญญา และกฎเกณฑ์หรือ แบบแผนของความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปของครอบครัว เครือญาติ กลุ่ม/องค์กร และเครือข่าย รวมทั้งศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่แต่ละคนแต่ละพื้นที่ยึดถือร่วมกัน

1.3 ทุนโภคทรัพย์หรือทรัพย์สิน คนไทยในอดีต ส่วนใหญ่จะใช้ “โภคทรัพย์” ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ใช้เพื่ออยู่เพื่อกิน หรือเพื่อการอุปโภคบริโภคซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่น บ้านเรือน เรือกสวน ไร่นา วัวควาย แก้วแหวน เงินทอง เป็นต้น เป็นเครื่องวัดความมั่นคงในชีวิต คนในอดีตมักพูดติดปากว่า “ไม่มีเงิน แต่มีสมบัติ” หรือทรัพย์สินสมบัติ

เมื่อสังคมไทยรับแนวคิด “กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล” เข้ามาใช้ควบคู่กับระบบทุนนิยม จึงเรียกโภคทรัพย์หรือทรัพย์สินสมบัติว่า “ทรัพย์สิน” และขยายความออกไปครอบคลุมทั้งสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้หรือมีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง รวมทั้งผู้ครอบครองทรัพย์สินต้องมีภาระผูกพันตามกฎหมาย สำหรับทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ เรียกว่า ทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า และสิทธิบัตร

1.4 สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่ไม่ได้ที่เราสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่มีสิทธิ์ครอบครองและใช้ประโยชน์ตัวอย่าง ที่ดิน ห้องแถว โรงเรือน เครื่องจักร ที่เราเช่าจากเจ้าของหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ เมื่อทำสัญญาเช่าแล้ว เราสามารถใช้สิ่งเหล่านี้เพื่อประโยชน์ในการผลิตหรือหารายได้จากสินทรัพย์ดังกล่าว

สินทรัพย์เป็นทุนที่คนไทยในอดีตใช้มาตลอด โดยเฉพาะผู้อพยพย้ายถิ่นเข้าตั้งถิ่นฐาน ประเภท “เสื่อผืนหมอนใบ” จะเริ่มต้นสร้างรากฐานชีวิตจากสินทรัพย์ทั้งสิ้น เช่น เช่าที่ดิน เช่าห้อง เป็นต้น แล้วค่อยเปลี่ยนรายได้จากสินทรัพย์เป็นทุนประเภทอื่น รวมทั้งรัฐบาลไทยในอดีตที่เห็นความสำคัญของสินทรัพย์ได้จัดทำโครงการ “เปลี่ยนสินทรัพย์เป็นทุน” เพื่อให้พ่อค้าแม่ขายได้มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อสร้างความเติบโตในธุรกิจ

ทุนทั้งสี่ประเภทที่กล่าวมานี้ มีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้ชีวิต และการเริ่มต้นการประกอบการชุมชนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงจำเป็นต้องสะสมทุนทุกประเภทเพื่อความมั่นคงของตนเอง และไม่รอความช่วยเหลือจากภายนอกเพียงอย่างเดียว

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ทุนของตนเอง และนำผลการวิเคราะห์บันทึกลงในตารางต่อไปนี้

ทุนของฉัน	
ประเภทของทุน	ทุนที่ฉันมี (หรือของครอบครัว-พ่อแม่)
<p>1. ทุนเงินตรา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินสด - เงินฝากธนาคาร - เงินฝากในกลุ่ม/สหกรณ์กองทุนหมู่บ้าน - เงินสวัสดิการต่าง ๆ - อื่น ๆ 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>2. ทุนทางสังคมวัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้/ความชำนาญ - ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับถ่ายทอด - ครอบครัว/ญาติพี่น้อง - เพื่อน - กลุ่ม/เครือข่าย - วัด/มัสยิด - ประเพณี - พิธีกรรม - อื่น ๆ 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. ทุนโภคทรัพย์/ทรัพย์สิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - บ้านเรือน/ที่อยู่อาศัย - ที่ดิน - พืช - สัตว์ - สิ่งอำนวยความสะดวก - รถยนต์/เครื่องจักร - เครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ - เครื่องมือสื่อสาร - อื่น 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ทุนของฉัน	
ประเภทของทุน	ทุนที่ฉันมี (หรือของครอบครัว-พ่อแม่)
<p>4. สินทรัพย์</p> <ul style="list-style-type: none"> - บ้านเรือน/ที่อยู่อาศัย - ที่ดิน - โรงเรือน - เครื่องจักร/เครื่องยนต์ - เครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ <p>ในการประกอบอาชีพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร - เครื่องหมายการค้า - อื่นๆ 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

สรุป

ลองทบทวนและตอบตัวเองว่า ชีวิตฉันมีความมั่นคงหรือไม่ ฉันเป็นคนจนหรือรวยกันแน่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

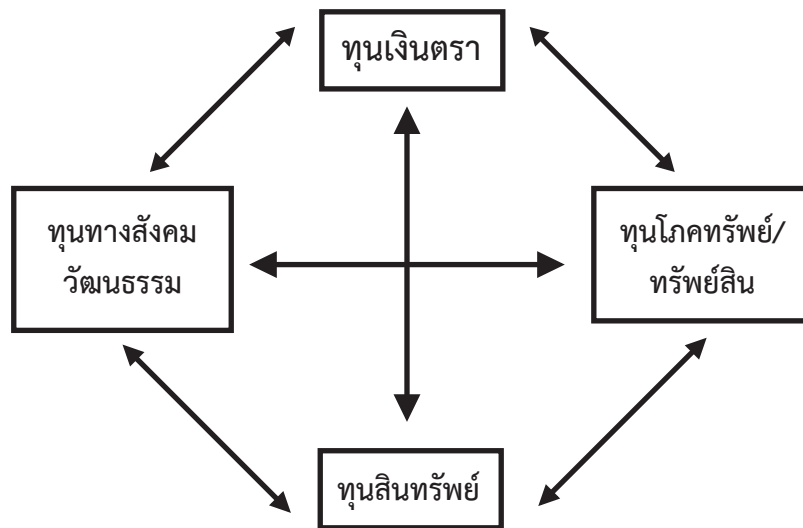
.....

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

2. การลงทุนเพื่อความมั่นคงในชีวิต

การพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและทุนเงินตราในช่วงเกือบ 50 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ทุนทางสังคมวัฒนธรรมถูกทำลาย และทุนโภคทรัพย์ก็ถูกซื้อขายทำให้กลายเป็นเงิน เมื่อเงินตราเสื่อมค่าหรือหมดไป ส่งผลให้ผู้คนต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย อันเป็นมูลเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความไม่มั่นคงในชีวิต ความเหลื่อมล้ำและความยากจน

แม้ว่า หน่วยงานของรัฐมีนโยบายต่าง ๆ มากมายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว แต่ก็คงจะไม่ดีไปกว่าการที่นักศึกษาได้ลงมือแก้ปัญหาของตนเอง โดยการแปลงหรือแปรสภาพทุนประเภทหนึ่งไปเป็นทุนอีกประเภทหนึ่ง เพื่อความมั่นคงของชีวิตและสร้างรากฐานการประกอบการชุมชน

ในข้อเท็จจริง คนไทยโดยเฉพาะคนในชนบทมีทักษะในการลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกรในอดีตเมื่อขายข้าวก็จะนำเงินตราที่ได้ไปซื้อทรัพย์สิน เช่น วัวควาย ไร่นา เป็นต้น ยามที่ต้องการใช้เงินก็ขายทรัพย์สินเพื่อให้ลูกได้บวชได้เรียน ได้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่นเดียวกับการให้เงินช่วยเหลือญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านสร้างบุญกุศลตามประเพณีที่ยึดถือกันมา สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นทุนทางสังคมที่คอยค้ำจุนชีวิตไม่ให้ตกยาก

ทุนทางสังคมก็เช่นเดียวกัน สามารถเปลี่ยนเป็นเงินตราเมื่อยามจำเป็น เช่น บุญประเพณีทำให้ชุมชนสามารถระดมเงินมาเป็นทุนในการดำเนินงาน ประชาชนในภาคใต้นิยมเชิญญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาทานอาหารหรือน้ำชาที่เรียกกันว่า “เลี้ยงน้ำชา” ในยามที่เดือดร้อนและมีความจำเป็นต้องใช้เงินเร่งด่วน รวมทั้งการระดมแรงงานในรูปออกปาก-กินวาน ลงขอ และแชร์แรงงาน ซึ่งเทียบได้กับการ “ลงแขก” ในภาคกลาง การ “เอามื้อ” ในภาคเหนือ และการ “เอาแฮง” ในภาคอีสาน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการทำสวนและไร่นา

ช่วยเพิ่มโภชนาการโดยไม่ต้องใช้เงิน เช่นเดียวกับการแบ่งปันผลผลิตซึ่งเป็นทุนโภชนาการให้แก่ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน รวมทั้งการทำบุญตามประเพณีก็เป็นส่วนหนึ่งในการแปลงทุนโภชนาการเป็นทุนทางสังคม

ปัจจุบัน ทุนประเภทสินทรัพย์มีความจำเป็นอย่างยิ่งขึ้น เพราะเกษตรกรและคนยากจนไม่มีเงินพอที่จะซื้อ ที่ดิน อาคาร และบ้านเรือนเป็นของตนเอง การเช่าจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด รวมถึงการ “จ้างผลิต” สินค้า โดยการตกลงให้ผู้ที่มีโรงงานหรือเครื่องมือทำการผลิตสินค้าให้เราแทนการลงทุนตั้งโรงงานซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก

นักศึกษาลองวิเคราะห์ตารางในกิจกรรมที่ 2 ตารางแสดงทุนประเภทต่าง ๆ จำนวน 4 ทุน ไว้ในแนวตั้ง ส่วนแนวนอนเป็นการแปลงทุนจากประเภทหนึ่งไปเป็นทุนอีกประเภทหนึ่ง

ตัวอย่าง ทุนเงินตรา (แนวตั้ง) ถัดมาในแนวนอนคือทุนเงินตรา (ช่องสี่เทา) หมายความว่าทุนเงินตรา ไม่ต้องแปลงเป็นเงินตรา (ไม่ต้องบันทึกในช่องนี้) ช่องถัดไปในแนวนอนคือ ทุนสังคมวัฒนธรรม ให้นักศึกษา บันทึกว่า กิจกรรมที่เป็นผลจากการแปลงทุนเงินตราเป็นทุนสังคมวัฒนธรรม เช่น สมัครและเข้าร่วมกลุ่ม/ เครือข่าย จ่ายเงินค่าสมาชิกผู้สูงอายุ เป็นต้น และวิเคราะห์การแปลงทุนเงินตราในช่องถัดไปในแนวนอนคือ ทุนโภชนาการ/ทรัพย์สิน และทุนสินทรัพย์ ตามลำดับ และทำเช่นเดียวกันนี้กับทุนประเภทอื่น

ให้นักศึกษาวิเคราะห์และบันทึกผลลงในตารางต่อไปนี้ (ยกเว้นช่องสี่เทา)

ทุน \ แปลงทุน	เงินตรา	สังคมวัฒนธรรม	โภชนาการ/ทรัพย์สิน	สินทรัพย์
เงินตรา				
สังคมวัฒนธรรม				
โภชนาการ/ทรัพย์สิน				
สินทรัพย์				

คู่มือพัฒนา ผู้ประกอบการชุมชน

สรุป

เชื่อหรือยังว่าทุนไม่ใช่เงินเพียงอย่างเดียว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 2

กระบวนการทัศน์พัฒนาที่ยั่งยืน

“กระบวนการทัศน์” เป็นคำที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในวงการพัฒนาเมื่อราว 20 กว่าปีมานี้ และคำนี้จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่การพึ่งตนเองหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของกระบวนการทัศน์ต่อการพัฒนาชีวิตชุมชนและสังคมโดยรวม

2) เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์ที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ และผลกระทบจากการใช้กระบวนการทัศน์พัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิด

ในช่วง 50-60 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้นำกระบวนการทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือ “กระบวนการทัศน์แบบแยกส่วน” มาเป็นแนวทางพัฒนา ส่งผลให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่สำคัญคือ การพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน และนำพาประเทศชาติไปสู่การพึ่งพาทักษะภายนอกตลอดเวลา ดังนั้น การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ที่เคยใช้พัฒนาประเทศมาแต่เดิมไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่หรือ “กระบวนการทัศน์แบบองค์รวม” ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียมกัน จึงเป็นหนทางเดียวที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สาระสำคัญ

1. กระบวนการทัศน์

กระบวนการทัศน์ หมายถึง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าที่ตั้งอยู่บนฐานการมองโลกความเป็นจริงแบบหนึ่ง นักวิชาการบางท่านเรียกกระบวนการทัศน์ว่า “ทัศนะแม่บท” ซึ่งหมายถึง ทัศนะที่เป็นต้นตอต่อเกิดของทัศนะอื่นที่ตามมา

กระบวนการทัศน์ มีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดการเห็นของคน คนที่มีกระบวนการทัศน์ต่างกันมองสิ่งเดียวกัน แต่เห็นไม่เหมือนกัน หรือฟังสิ่งเดียวกัน แต่ได้ยินไม่เหมือนกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คนสองคนนั่งดูดวงอาทิตย์ขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกัน คนที่มีกระบวนการทัศน์หรือเชื่อว่าโลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล จะเห็นดวงอาทิตย์หมุนรอบโลก อีกคนหนึ่งมีกระบวนการทัศน์หรือเชื่อว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาลก็จะเห็นโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์

เมื่อคนยึดถือกระบวนการทัศน์แบบใดแบบหนึ่งแล้ว กระบวนการทัศน์นั้นก็จะเป็นตัวกำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ตนเองภายใต้กรอบของกระบวนทัศน์ เช่น ฉันเป็นคนจน/ฉันขาดแคลนทุกอย่าง (วิธีคิด) ใครก็ได้ช่วยฉันที/รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก (วิธีปฏิบัติ) เพราะ ฉันอยากมีเหมือนคนอื่นบ้าง (วิธีให้คุณค่า) เป็นต้น หรืออื่น ๆ เช่น ฉันคือผู้ประกอบการชุมชน ฉันคือเกษตรกร เป็นต้น และบันทึกผลลงในตารางต่อไปนี้

กระบวนทัศน์ “ตัวของฉัน”	
วิธีคิด (ฉันคือใคร)
วิธีปฏิบัติ (ฉันปฏิบัติต่อตัวฉันอย่างไร)
วิธีให้คุณค่า (ทำไมฉันจึงปฏิบัติอย่างนั้น)

สรุป

ลองสรุปให้เห็นว่า วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าของตัวฉันสอดคล้องกันหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

2. การเปลี่ยนกระบวนทัศน์

การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หมายถึง การเปลี่ยนจากการเห็นแบบหนึ่งเป็นการเห็นอีกแบบหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้วิธีคิด วิธีปฏิบัติและวิธีให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

องค์ประกอบ	การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ต่อ “น้ำ”	
	กระบวนทัศน์เดิม	กระบวนทัศน์ปัจจุบัน
วิธีคิด	น้ำคือ แม่คงคา	น้ำคือ ทรัพยากรธรรมชาติ
วิธีปฏิบัติ	อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ล่วงเกินน้ำ มีข้อปฏิบัติต่อน้ำ เช่น ไม่ถ่ายอุจจาระ/ ปัสสาวะลงน้ำ เป็นต้น	ใช้น้ำอย่างไม่รู้ค่า รองรับสิ่งปฏิกูล ก่อให้เกิดน้ำเน่าเสีย มีกฎหมายแต่ไร้ประสิทธิภาพ
วิธีให้คุณค่า	น้ำคือ ผู้ให้ชีวิต	น้ำคือ สิ่งที่ใช้บำบัดหรือตอบสนอง ความต้องการของมนุษย์

ตัวอย่างในตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เมื่อวิธีคิดต่อน้ำเปลี่ยนไป ส่งผลให้วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าต่อน้ำเปลี่ยนไปด้วย สิ่งที่มาจากการเปลี่ยนกระบวนทัศน์คือ การใช้น้ำอย่างขาดความระมัดระวัง ไม่เคารพต่อแม่คงคาอย่างเช่นอดีต ส่งผลให้เกิดมลพิษทางน้ำจนยากที่จะแก้ไข และดูเหมือนว่ามาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่อาจคุ้มครองน้ำให้รอดพ้นจากการทำลายของมนุษย์ การเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าจะมีส่วนอย่างมากในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำในปัจจุบัน

ให้นักศึกษายกตัวอย่างกระบวนการทัศนเรื่องใดเรื่องหนึ่งในชุมชนหมู่บ้านของท่านที่เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด เช่น ดิน ป่า ต้นไม้ วัด การศึกษา เกษตร การทำนา การทำสวน เป็นต้น วิเคราะห์และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

กระบวนการทัศนที่เปลี่ยนไปในชุมชนหมู่บ้านของฉัน		
องค์ประกอบ	การเปลี่ยนกระบวนการทัศนเรื่อง “.....”	
	กระบวนการทัศนเดิม	กระบวนการทัศนปัจจุบัน
วิธีคิด
วิธีปฏิบัติ
วิธีให้คุณค่า

สรุป

การเปลี่ยนกระบวนการทัศนในชุมชนหมู่บ้านของฉันน่าจะมีสาเหตุมาจาก.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

3. กระบวนทัศน์พัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนทัศน์พัฒนา หมายถึง ทักษะหรือแนวคิดที่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศนำมาใช้เป็นหลักในการกำหนดแนวทางหรือวางแผนพัฒนา การนำกระบวนทัศน์แบบใดแบบหนึ่งมาใช้จะส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าต่อการพัฒนาทุกระดับ ตั้งแต่ประเทศ ชุมชน ครอบครัว และบุคคล

การเปลี่ยนกระบวนทัศน์พัฒนาครั้งสำคัญของประเทศไทย เกิดขึ้นหลายครั้ง ที่สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศได้นำแนวคิด **การมีส่วนร่วม** เข้ามาใช้ ส่งผลให้เกิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในปี พ.ศ.2517 และกลุ่มอื่น ๆ ในเวลาต่อมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้บรรจุประเด็น **วัฒนธรรมกับการพัฒนา** ลงในแผนดังกล่าว ส่งผลให้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการยอมรับและนำมาใช้เป็นรากฐานในการพัฒนาแต่ละระดับ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2549) ที่กำหนดให้คน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และแผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ มาน้อมนำ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับความสุข ความสมดุล และความยั่งยืนของการพัฒนาแทนการเติบโตทางวัตถุที่เคยยึดถือมาก่อนหน้านี้ ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

องค์ประกอบ	กระบวนทัศน์พัฒนา	
	กระบวนทัศน์เดิม	กระบวนทัศน์ปัจจุบัน
วิถีคิด	มองคนว่า โง่ จน เจ็บ ล้าหลัง ไม่ทันสมัย และด้อยพัฒนา	มองคนว่า มีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ ได้ถ้าได้รับโอกาส
วิถีปฏิบัติ	นักพัฒนาเป็นผู้สอน สั่งการ ฝึกรอบรม และทำแทนชาวบ้าน	นักพัฒนาใช้กระบวนการเรียนรู้ในการทำงาน นักพัฒนาเป็นที่เลื่อม เป็นผู้ประสาน และสร้างเครือข่าย
วิธีให้คุณค่า	ถือเอาปริมาณหรือมูลค่า เป็นเครื่องวัดความสำเร็จ ของการพัฒนา	ถือเอาความสุข สมดุลและยั่งยืน เป็นเครื่องวัดความสำเร็จ ความสำเร็จ ของการพัฒนา

จากตารางข้างต้น เห็นได้ว่ากระบวนทัศน์พัฒนาสองแบบส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าต่อการพัฒนาต่างกันอย่างสิ้นเชิง แน่แน่นอนว่าผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากกระบวนทัศน์ที่ต่างกันก็ย่อมต่างกันด้วย

ให้นักศึกษายกตัวอย่างการพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในชุมชนหมู่บ้านที่ท่านเห็นว่าใช้กระบวนการทัศน์ที่ไม่สอดคล้องกับความจริง และให้ท่านเสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ที่เหมาะสมกว่าเดิม เช่น การเกษตร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม OTOP โคนง นา โมเดล เป็นต้น

กระบวนการทัศน์ที่เปลี่ยนไปในชุมชนหมู่บ้านของฉัน		
องค์ประกอบ	การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของฉันเรื่อง “.....”	
	กระบวนการทัศน์ที่ใช้ในปัจจุบัน	กระบวนการทัศน์ที่เสนอใหม่
วิธีคิด
วิธีปฏิบัติ
วิธีให้คุณค่า

ข้อโต้แย้งที่ควรนำมาถกเถียงกันคือ ประเทศไทยได้ก้าวผ่านกระบวนการทัศน์พัฒนาแบบเก่าไปสู่แบบใหม่แล้วหรือไม่ เพราะดูเหมือนว่าการเปลี่ยนแปลงยังไม่ชัดเจนนัก หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงบางส่วน ที่เห็นได้ชัดคือวิธีคิด และวิธีให้คุณค่าต่อการพัฒนาได้เปลี่ยนไปแล้ว เช่น การให้ความสำคัญกับชีวิตผู้คน ชุมชน ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น แต่สิ่งที่แทบจะไม่เปลี่ยนแปลงคือ วิธีปฏิบัติ โดยเฉพาะระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมาย และวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ส่งผลให้การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาไม่ราบรื่นเท่าที่ควร

บทที่ 3

หลักการและแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ทั้งในด้านการพัฒนาและบริหารประเทศ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา รัฐบาลทุกคณะต่างได้น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ และพยายามส่งเสริมประชาชนในชาติให้เข้าสู่การดำรงชีวิตตามแนวทางดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลักการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์และค้นหาแนวทางเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการวัดและมีทักษะในการประเมินความพอเพียง

กรอบแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดและแนวทางในการดำรงชีวิตที่ครอบคลุมการผลิต การบริโภค การแปรรูป เทคโนโลยี การตลาด และการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น นักศึกษาจึงควรจะได้เรียนรู้ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่จดจำ แต่ต้องค้นหาแนวทางหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยสามารถเข้าสู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง

สาระสำคัญ

1. หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตลอดระยะเวลาการครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชกรณียกิจมากมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นพระอัจฉริยภาพของพระองค์ในการพัฒนาประเทศ ทรงชี้ให้เห็นแนวทางพัฒนาประเทศว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยเสริมสร้างความสำเร็จให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2517)

นอกจากนั้น พระองค์ทรงย้ำถึงเป้าหมายของการพัฒนาว่า “การจะเป็นเช่นนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้เพียงพอกับตัวเอง” (พระราชดำรัสพระราชมารดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540)

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คือความพอประมาณ ไม่ซื่อติดอยากขาดแคลน เป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน มั่นคง และมีคุณธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันกัน ไม่อยู่ในความประมาท มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายความว่า ต้องทำกินทำใช้เองทั้งหมด หากแต่ทำได้เพียง “หนึ่งในสี่” ก็เพียงพอแต่ต้องมีการจัดการที่ดี เริ่มจากการพึ่งตนเองระดับครอบครัวเป็นลำดับแรก และนำผลผลิตส่วนเกินหรือเหลือจากการบริโภค/อุปโภคมารวมกันเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์โดยทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์ และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานนอกชุมชน เช่น แหล่งทุน ความรู้ ตลาด เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อร่วมกันพัฒนากิจการหรือธุรกิจของชุมชนให้ก้าวหน้าและมั่นคง ซึ่งจะส่งผลต่อเศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ หรือจากเศรษฐกิจพื้นฐานหรือฐานรากไปสู่เศรษฐกิจแบบก้าวหน้า ทำธุรกิจการค้า และอยู่ในโลกแห่งการแข่งขันได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสืบทอดคุณค่าของอดีต ซึ่งครัวเรือนและชุมชนสามารถจัดการชีวิตและพึ่งพาตนเอง ไม่ใช่การถอยหลังเข้าคลองกลับไปอยู่ในยุคโบราณ ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพซึ่งผู้คนหาอยู่หากินกับธรรมชาติ ไม่มีการสะสม ซึ่งเป็นไปไม่ได้ในปัจจุบัน เพราะสังคมได้เปลี่ยนไปมากแล้ว และทรัพยากรธรรมชาติก็ลดน้อยลงทุกทีหรือมีแต่จะหมดไป

ให้นักศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมที่ทำอยู่ในปัจจุบันที่คิดว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง อาจพิจารณาจากปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หรืออื่น ๆ แล้วบันทึกลงในตารางข้างล่างนี้

เศรษฐกิจพอเพียงของฉัน					
กิจกรรม	หน่วยการผลิต			การพึ่งตนเอง(พอเพียง)	
	ครัวเรือน	กลุ่ม	เครือข่าย	บางส่วน	ทั้งหมด

สรุป

1. ฉันเป็นอยู่อย่างพอเพียงแล้วหรือยัง.....
2. ฉันจะใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้จริงหรือ.....
3. ฉันคิดจะทำอะไรบ้างเพื่อให้ชีวิตมีความพอเพียง.....

2. แนวทางเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทย ประกอบด้วยประชาชนหลายสาขาอาชีพ อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ประสบการณ์ และความรู้ที่หลากหลาย ดังนั้น นักศึกษาที่ประสงค์จะน้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต จึงควรจะเรียนรู้ และค้นหาแนวทางในการเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องเหมาะสมกับตนเอง

การค้นหาแนวทางเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นสิ่งที่ควรจะได้รับ การพิจารณาเป็นลำดับแรก สำหรับแนวคิดที่จะนำมาเป็นแนวทางเข้าสู่การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ขอให้พิจารณาจากข้อเสนอ ดังนี้

“ความพอเพียงหาใช้สินค้าหรือบริการที่จัดส่งให้แก่กันได้ แต่เป็นสภาวะทางจิตใจที่ปัจเจกชนหรือชุมชนต้องได้มาด้วยตัวเอง ดังนั้น หน้าที่ของรัฐจึงอยู่ที่การสร้างเงื่อนไขที่คาดหวังว่าจะเอื้อให้ปัจเจกชนหรือชุมชนเข้าถึงความพอเพียง”

สำหรับเงื่อนไขที่เอื้อให้ปัจเจกชนหรือชุมชนเข้าถึงความพอเพียงนั้น ในที่นี้เห็นว่ามี 3 ประการ ดังนี้

2.1 การปรับกระบวนทัศน์ หมายถึง การปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าต่อชีวิตและการพัฒนา โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์พัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจหรือความเติบโตทางวัตถุ มาเป็นกระบวนทัศน์พัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อชีวิตและชุมชนท้องถิ่นในทุกด้าน เครื่องมือสำคัญที่จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนดังกล่าวคือ **กระบวนการเรียนรู้** ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ และนำประสบการณ์ที่ได้รับมาสรุปเป็นความรู้สำหรับตนเอง

ให้นักศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมที่กำลังทำหรือเคยทำ เช่น การเลี้ยงจิ้งหรีด การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำนา การเลี้ยงวัว เป็นต้น อย่างน้อย 3 กิจกรรม และบันทึกผลการเรียนรู้จากกิจกรรมดังกล่าวลงในตารางต่อไปนี้

กระบวนการเรียนรู้ของฉัน					
กิจกรรม	วัสดุ/อุปกรณ์	ความรู้ที่นำมาใช้	วิธีทำ/ดำเนินการ	ประโยชน์ที่ได้รับ	ความรู้ใหม่ที่ได้รับ
1.....
2.....
3.....

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

สรุป

1. การเรียนรู้ช่วยให้ฉันมีชีวิตดีขึ้นจริงหรือ.....

2. การเรียนรู้ที่แท้คืออะไร

2.2 การปรับโครงสร้างการผลิต หมายถึง การปรับระบบการผลิตของครอบครัวและชุมชนให้มีความหลากหลาย ไม่พึ่งรายได้จากการผลิตด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป แต่ควรกระจายการผลิตและวัตถุประสงค์ของการผลิตให้ตอบสนองความต้องการของชีวิต ครอบครัว และชุมชน

การปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรกรรม สามารถนำ “**เกษตรทฤษฎีใหม่**” ซึ่งเป็นระบบบริหารจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตรตามแนวทางพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงคิดค้นและทดลองวิจัย แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นการผลิตระดับครอบครัว โดยจัดระบบพื้นที่ของครอบครัวเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย แหล่งน้ำ พื้นที่ทำนา พื้นที่ปลูกพืชไร่พืชสวน และที่อยู่อาศัยรวมทั้งปศุสัตว์ เป้าหมายของการผลิตระดับนี้คือ พอมิ พออยู่ พอกิน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นขั้นตอนแปรรูปผลผลิต ที่เกษตรกรนำผลผลิตส่วนเกินหรือส่วนที่เหลือจากการบริโภคภายในครอบครัวมาแปรรูปเป็นสินค้าร่วมกัน โดยการรวมกลุ่มหรือสหกรณ์ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิก

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือสหกรณ์ที่เกษตรกรร่วมกันจัดตั้งขึ้นในขั้นที่สองกับสถาบันภายนอก เช่น บริษัท ธนาคาร สถาบันการศึกษา เป็นต้น เพื่อร่วมมือกันในการลงทุน ด้านการตลาด และด้านวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจของชุมชนก้าวหน้า และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

ส่วนการปรับโครงสร้างการผลิตในภาคธุรกิจ-อุตสาหกรรมนั้น สามารถทำได้โดยการปรับรื้อความคิดใหม่ โดยเฉพาะผู้ประกอบการชุมชน ควรเริ่มต้นจากธุรกิจ-อุตสาหกรรมครอบครัวหรือครัวเรือนขนาดเล็กก่อน ใช้วัตถุดิบและแรงงานของครัวเรือนและ “เทคโนโลยีที่เหมาะสม” แล้วค่อยสะสมทุนเพื่อขยายกิจการออกไปในอนาคต

ให้นักศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมที่ท่านหรือครอบครัวกำลังดำเนินการ จำนวน 1 กิจกรรม เช่น โรงสีข้าว
ปุ๋ยอินทรีย์ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลาดออนไลน์ เปิดท้ายขายของ เป็นต้น และบันทึกผลการวิเคราะห์ลงในตารางต่อไปนี้

โครงสร้างการผลิตของฉัน						
กิจการ/ชื่อ กิจกรรม	ที่มาของปัจจัยการผลิต					
	วัตถุดิบ	เงินทุน	แรงงาน	เทคโนโลยี/ การจัดการ	ความรู้	ตลาด
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

สรุป

1. กิจกรรมของฉันจะไปไหนหรือเปล่าหนอ

.....

.....

2. ฉันจะปรับปรุงกิจการของฉันอย่างไรบ้าง.....

.....

.....

.....

คู่มือพัฒนา ผู้ประกอบการชุมชน

2.3 การปรับใช้ภูมิปัญญา หมายถึง การรื้อฟื้นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและชุมชนท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมยรรวมทั้งการผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลหรือวิทยาศาสตร์ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรสามารถเริ่มต้นจากสิ่งใกล้ตัว ง่าย ใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิต และพึ่งตนเองสูง

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ภูมิปัญญาที่ท่านหรือครอบครัวนำมาใช้ในกิจการ อย่างน้อย 2 กิจการที่ทำในปัจจุบัน และนำผลการวิเคราะห์ที่ใส่ลงในตารางข้างล่างนี้

การปรับใช้ภูมิปัญญาของฉัน			
ชื่อกิจการ	ภูมิปัญญาที่นำมาใช้		
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาสากล	ผสมผสานเป็นภูมิปัญญาใหม่
1.....
2.....

สรุป

1. ฉันมีแผนหรือจินตนาการที่จะปรับใช้ภูมิปัญญาอย่างไรในอนาคต.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การวัดความพอเพียง

การน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จะส่งผลให้เกิดความพอเพียงแก่บุคคลหรือครอบครัวหรือชุมชน การวัดความพอเพียงโดยจะวัดด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

การวัดความพอประมาณ วัดได้จาก **กระบวนการเรียนรู้** ของบุคคล หรือครอบครัวหรือชุมชนแล้วแต่กรณี ทั้งนี้อาจพิจารณากระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือในการเรียนรู้ เมื่อคนเรา “**เรียนในสิ่งที่ต้องการทำ หรือทำในสิ่งที่ต้องการเรียน**” ก็จะเริ่มต้นกิจการด้วยความพอประมาณคือ เหมาะสมกับตนเอง

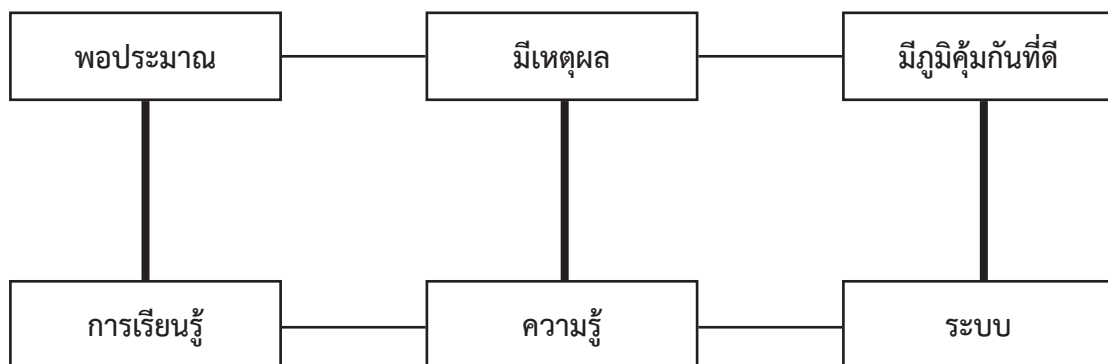
3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนหรือการเริ่มต้นกิจการจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การวัดความมีเหตุผล วัดได้จาก **ความรู้** ของบุคคล หรือครอบครัว หรือชุมชนแล้วแต่กรณีต่อกิจการที่ทำหรือต้องการทำ ความรู้จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจในกิจการที่ทำ เช่น ทำไมต้องทำอย่างนั้น ทำแล้วมีผลดีผลเสียอย่างไร เป็นต้น การใช้ความรู้มาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจจะช่วยให้เกิดความรอบคอบในการดำเนินกิจการ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

การวัดการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว วัดได้จาก **ระบบ** ที่บุคคล หรือครอบครัว หรือชุมชนสร้างขึ้น ทั้งนี้อาจพิจารณาจากระบบการบริหารจัดการในมิติต่าง ๆ เช่น การผลิต ทุน สุขภาพ สวัสดิการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การปรับระบบการผลิต แปรรูป ตลาด ทุน สวัสดิการ และอื่น ๆ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกระจายความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการชุมชน

ภาพต่อไปนี แสดงการวัดความพอเพียงและตัวบ่งชี้ในแต่ละคุณลักษณะ

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ให้นักศึกษาใช้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงวิเคราะห์กิจกรรมที่ท่านหรือครอบครัวดำเนินการ อย่างน้อย 2 กิจกรรม ที่ทำในปัจจุบัน และนำผลการวิเคราะห์ใส่ลงในตารางข้างล่างนี้

ตัวบ่งชี้ความพอเพียงของฉัน			
กิจกรรมที่ทำ	การเรียนรู้ (เรียนรู้อย่างไร)	ความรู้ (ได้อะไร)	ระบบ (เป็นอย่างไร)
1.....
2.....

สรุป

ฉันเป็นคนที่มีความพอเพียงหรือไม่.....

บทที่ 4

การประกอบการชุมชน

การประกอบการชุมชน เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดทางเศรษฐกิจคือ การประกอบการ และแนวคิดทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทยซึ่งเชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพและพึ่งตนเองได้ หากได้รับโอกาส ประกอบกับสถานการณ์โลกและประเทศที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่นำไปสู่ปรากฏการณ์ “เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก” (Disruptive Technology) หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ส่งผลกระทบต่อรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของทุกประเทศทั่วโลก

รัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกในมิติต่าง ๆ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) นโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม อันจะนำไปสู่การเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ นำพาประเทศให้หลุดพ้น “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” เข้าสู่ประเทศมีรายได้สูง และบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และสอดคล้องกับแนวคิดและเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ SDG (Sustainable Development Goals)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจแนวคิดและกระบวนการประกอบการชุมชน
2. เพื่อให้ นักศึกษามีทักษะในการนำแนวคิดการประกอบการชุมชนไปใช้ในการดำเนินกิจการหรือธุรกิจ

ของตน

กรอบแนวคิด

คำว่า “การประกอบการชุมชน” เกิดจากคำว่า “การประกอบการ” และคำว่า “ชุมชน” เพื่อสร้างคำใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะบางประการ

การประกอบการชุมชน เน้นให้ผู้ประกอบการเริ่มต้นพัฒนาตนเองจาก “ความคิดสร้างสรรค์” เพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่หรือเส้นทางการสร้างกิจการหรือธุรกิจใหม่ภายใต้ “ห่วงโซ่คุณค่า” ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตนเอง เส้นทางการใหม่นี้จะต้องนำไปสู่การทดลองปฏิบัติ หากสำเร็จก็จะเกิด “นวัตกรรม” ที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบเพื่อขยายผลต่อไป

อย่างไรก็ตาม การประกอบการชุมชนจะเน้นการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำเข้าสู่กระบวนการเดียวกัน มุ่งให้ผู้ผลิตระดับต้นน้ำหรือกลางน้ำเข้าสู่ธุรกิจการตลาดหรือเข้าถึงผู้บริโภค ต่างจากการประกอบการในระบบทุนนิยมที่แยกผู้ผลิตระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำออกจากกัน

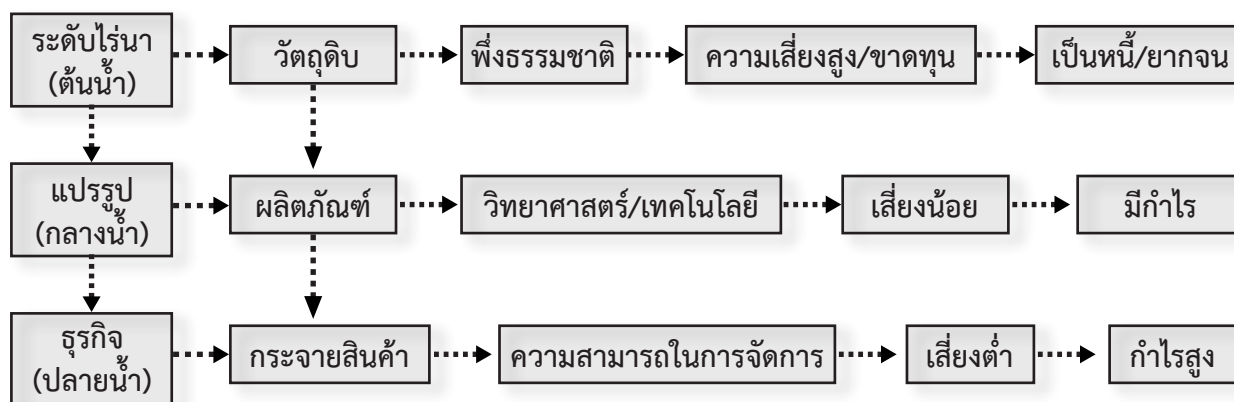
จุดเน้นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการประกอบการชุมชนคือ “กลุ่มเป้าหมายทางสังคม” ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่ผู้ประกอบการต้องการนำพาพวกเขาไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน การประกอบการชุมชนจึงมีเป้าหมายชัดเจนในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรในชนบท

สาระสำคัญ

1. **กระบวนการผลิต** เป็นแนวคิดพื้นฐานในการทำความเข้าใจการประกอบการชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการมองเห็นการผลิตและการเชื่อมโยงของการผลิตในแต่ละระดับ

กระบวนการผลิตในทุกสาขาอาชีพ สามารถแยกให้เห็นการเชื่อมโยงหรือห่วงโซ่การผลิตของแต่ละขั้นตอน ในที่นี้ ขอยกตัวอย่างกระบวนการผลิตในภาคเกษตรของไทย เพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้ประกอบการทุกสาขานำมาเปรียบเทียบกับกระบวนการของตน ดังตารางต่อไปนี้

กระบวนการผลิตในภาคเกษตรของไทย

ให้นักศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการผลิตหรืออาชีพของตนเองหรือครอบครัวหรือกลุ่มและบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

กระบวนการผลิตของฉัน	
กระบวนการผลิต	กิจกรรม/อาชีพ
ระดับไร่นา/ฟาร์ม (ต้นน้ำ)	1.
	2.
ระดับแปรรูป/อุตสาหกรรม (กลางน้ำ)	1.
	2.
ระดับธุรกิจ (ปลายน้ำ)	1.
	2.

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

สรุป

กระบวนการผลิตของฉันอยู่ระดับใด และจะช่วยให้ฉันหลุดพ้นจากปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมและความยากจนได้จริงหรือ.....

2. ห่วงโซ่คุณค่า หมายถึง การเพิ่ม “คุณค่า” ให้แก่วัตถุดิบ สินค้าหรือบริการ (ผลิตภัณฑ์) และธุรกิจ หากผู้ประกอบการเพิ่มคุณค่าให้แก่วัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ในแต่ละระดับหรือตลอดห่วงโซ่คุณค่าก็จะส่งผลต่อการเพิ่ม “มูลค่า” หรือราคาของสิ่งเหล่านั้น

ให้นักศึกษาวิเคราะห์กระบวนการผลิตเพื่อค้นหาห่วงโซ่คุณค่าของกิจกรรมการผลิตหรืออาชีพของตนเอง หรือครอบครัวหรือกลุ่มอย่างใดอย่างหนึ่ง และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

ห่วงโซ่คุณค่าของฉัน			
ชื่อกิจกรรม/อาชีพ	ห่วงโซ่	คุณค่าที่เพิ่มขึ้น (คุณสมบัติที่แตกต่าง เช่น ข้าวอินทรีย์)	มูลค่าที่เพิ่มขึ้น (ราคา/ผลผลิต)
.....	ต้นน้ำ กิจกรรมที่ทำคือ
.....	กลางน้ำ กิจกรรมที่ทำคือ
.....	ปลายน้ำ กิจกรรมที่ทำคือ

สรุป

1. การเพิ่มคุณค่าช่วยให้ฉันมีรายได้เพิ่มขึ้นจริงหรือไม่.....
2. การประกอบการชุมชนคือทางออกที่เหมาะสมกับฉันจริงหรือ.....

3. ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ประกอบการชุมชนที่แสดงออกถึงความสามารถทางสมองในการคิด แสวงหาแนวทางและเครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจการของตนให้มีประสิทธิภาพและดำรงอยู่ได้ในท่ามกลางยุคสมัยของการแข่งขัน

สำหรับผู้ประกอบการชุมชนซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการเพราะความจำเป็น คือ ผู้ที่มีอาชีพที่มีรายได้ต่ำ ไม่เพียงพอสำหรับดำรงชีวิต จึงต้องลุกขึ้นเปลี่ยนแปลงตนเองและอาชีพเข้าสู่การประกอบการ และ 2) ผู้ประกอบการที่เห็นโอกาส อันเนื่องจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นหรือสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้มองเห็นโอกาสที่จะก้าวเข้าสู่การประกอบการ

ผู้ประกอบการชุมชน จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางในการดำเนินงานที่ต้องหลีกเลี่ยงการแข่งขัน และเข้าสู่เส้นทางใหม่ที่แตกต่างและเหมาะสมกับตนเอง สำหรับความต่างต่างนั้น อาจเป็นความแตกต่างที่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละคน

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์หรือความแตกต่างในกิจกรรมการผลิตหรืออาชีพของตนอย่างน้อย 1 อาชีพ และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

ความคิดสร้างสรรค์ของฉัน		
ชื่อกิจกรรมการผลิตหรืออาชีพ	ห่วงโซ่	ความคิดสร้างสรรค์/แตกต่าง
1.....	ต้นน้ำ
	กลางน้ำ
	ปลายน้ำ

สรุป

ฉันเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ใช่หรือไม่.....

4. นวัตกรรม นับเป็นอีกคุณสมบัติหรือปัจจัยที่จะทำให้ผู้ประกอบการชุมชนประสบความสำเร็จโดยทั่วไป นวัตกรรม หมายถึงการดำเนินกิจการใด ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ (ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์) ทั้งในด้านกระบวนการผลิต การแปรรูป การตลาดและการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งอาจเริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกแผ่นดินหรือจากหน้ามือเป็นหลังมือซึ่งเรียกว่า การปฏิวัติทางความคิด การเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไปหรือปฏิรูป รวมทั้งการต่อยอดสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย

สำหรับผู้ประกอบการชุมชน นวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การสร้างนวัตกรรมจึงเป็นหัวใจของผู้ประกอบการชุมชน

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ให้นักศึกษาวิเคราะห์สิ่งที่เป็นนวัตกรรมในกระบวนการผลิตหรืออาชีพของตนหรือกลุ่มอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างน้อย 1 อาชีพ และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

นวัตกรรมของฉัน		
ชื่อกิจกรรมการผลิตหรืออาชีพ	ช่วงไซ้	นวัตกรรม
1.....	ต้นน้ำ
	กลางน้ำ
	ปลายน้ำ

สรุป

- ฉันมีนวัตกรรมอะไรบ้าง.....
- นวัตกรรมช่วยให้ชีวิตของฉันหรือกลุ่มของฉันดีขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร.....

5. กลุ่มเป้าหมายทางสังคม หมายถึง คนหรือกลุ่มคนหรือชุมชนที่ผู้ประกอบการชุมชนต้องการดึงเข้ามาเข้าร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการผลิต แปรรูป และการตลาด และกระจายผลประโยชน์ให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวในลักษณะ “win - win” หรือประสบความสำเร็จไปด้วยกัน

ตัวอย่าง ผู้ประกอบการชุมชนแปรรูปข้าวอินทรีย์ จำหน่ายข้าวซ้อมมือ กลุ่มเป้าหมายทางสังคมของผู้ประกอบการดังกล่าวคือ ชาวนาที่ปลูกข้าวอินทรีย์ซึ่งเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบอย่างดี มีคุณค่าและมูลค่าสูงให้แก่ผู้ประกอบการ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องรับซื้อข้าวเปลือกในราคายุติธรรม และจัดสรรกำไรบางส่วนไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ชาวนาดังกล่าว

หากพิจารณาอย่างผิวเผิน กลุ่มเป้าหมายทางสังคมดูเหมือนจะเป็นภาระหรือเป็นจุดอ่อนของผู้ประกอบการชุมชน แต่เมื่อพิจารณาเชิงลึกพบว่า กลุ่มเป้าหมายทางสังคมจะช่วยสร้างอัตลักษณ์หรือเรื่องราว (story) ของผลิตภัณฑ์ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างความแตกต่างอันเป็นที่มาของการเพิ่มคุณค่าและมูลค่า

ให้นักศึกษาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทางสังคมในกิจการของท่านและของกลุ่ม (ถ้ามี) ที่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ของท่านมีอัตลักษณ์หรือแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกัน และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

กลุ่มเป้าหมายทางสังคมของฉันทัน	
ชื่อกิจการ/ธุรกิจ	กลุ่มเป้าหมายทางสังคม
1.
2.

สรุป

การมีกลุ่มเป้าหมายทางสังคมเป็นภาระ (จุดอ่อน) หรือเป็นการเสริมสร้างให้กิจการเข้มแข็งขึ้น

.....
.....

คู่มือพัฒนา ผู้ประกอบการชุมชน

บันทึกการเรียนรู้ของฉัน

Blank lined area for writing notes.

บทที่ 5

กระบวนการพัฒนาและโครงการประกอบการชุมชน

“ธรรมชาติของมนุษย์คือ ผู้ประกอบการ” คำกล่าวนี้สะท้อนให้ว่า ผู้ประกอบการ ไม่ใช่เป็นเรื่องของ “อัจฉริยะ” เพียงบางคน แต่คนทุกคนเป็นผู้ประกอบการ ดังเห็นได้จากมนุษย์ได้นำทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตมาแปรรูป “ต้ม ยำ ตำ แกง” รวมทั้งสร้างปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีพ แบ่งปันและซื้อขายมาตั้งแต่อดีต และเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือวิธีการให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม โลกปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิด “การทำลายเชิงสร้างสรรค์” กระบวนการพัฒนาผู้ประกอบการจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้มีความสามารถในการประกอบการชุมชนและปรับตัวให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจกระบวนการพัฒนาและโครงการประกอบการชุมชน
2. เพื่อให้ให้นักศึกษามีความสามารถและทักษะในการจัดกระบวนการพัฒนาและจัดทำโครงการประกอบการชุมชน
3. เพื่อให้ให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการพัฒนาและการจัดการโครงการประกอบการชุมชน

กรอบแนวคิด

กระบวนการพัฒนาและโครงการประกอบการชุมชน เป็นกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือที่ผู้ประกอบการชุมชนต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เพราะเป็นหัวใจของความสำเร็จในการประกอบการหรือทำธุรกิจ

หากกล่าวให้กระชับ กระบวนการพัฒนาการประกอบการชุมชนประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการ และโครงการซึ่งเป็นเครื่องมือในการเข้าสู่การประกอบการชุมชน ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการชุมชนจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการและเครื่องมือให้สอดคล้องต้องกันและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

ที่	กระบวนการเรียนรู้	เครื่องมือ
1.	การเปลี่ยนกระบวนทัศน์	แบบวิเคราะห์ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
2.	การตัดสินใจ	เป้าหมายชีวิตและข้อมูล
3.	การศึกษาแบบอย่าง/ต้นแบบที่ดี	กรณีศึกษา
4.	การปฏิบัติ	เริ่มต้นกิจการ/ธุรกิจตามโครงการ
5.	การสรุปผลการปฏิบัติเป็นความรู้	กิจการ/ธุรกิจที่มั่นคง

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

สาระสำคัญ

1. กระบวนการเรียนรู้

1.1 การเปลี่ยนกระบวนทัศน์การประกอบการชุมชนหรือธุรกิจ เป้าหมายของการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้คือ การปลดปล่อยคนให้เป็นอิสระ หลุดพ้นจากวิถีคิดแบบพึ่งพา และเริ่มต้นประกอบการหรือสร้างธุรกิจบนพื้นฐานและความพร้อมของตน พิจารณาได้จากตัวอย่างในตารางข้างล่างนี้

กระบวนทัศน์การประกอบการชุมชนหรือธุรกิจ

องค์ประกอบ	กระบวนทัศน์	
	อดีต	ปัจจุบัน
วิถีคิด	ธุรกิจ คือ การลงทุน	ธุรกิจ คือ การจัดการ
วิธีปฏิบัติ	นักธุรกิจ เป็นเจ้าของเงินทุน ที่ดิน แรงงาน สถานประกอบการ	จ้างผลิต (OEM)
วิธีให้คุณค่า	ร่ำรวย เห็นแก่ตัว	แบ่งปัน กระจายผลประโยชน์ Win-Win

พิจารณาจากตารางข้างต้น เห็นได้ว่าเมื่อวิถีคิดเปลี่ยนจากการประกอบการชุมชนหรือธุรกิจที่เป็นเรื่องของการลงทุน เป็นการจัดการ การใช้เงินในการทำธุรกิจก็จะน้อยลง เพราะผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องหาเงินทุน ที่ดิน แรงงาน และสถานประกอบการ เพียงแต่จ้างให้ผู้ที่มิใช่โรงงานหรือสถานประกอบการที่มีอยู่แล้วผลิตสินค้าแทน ต้นทุนก็จะถูกลงรวมทั้งได้รับมาตรฐานต่าง ๆ ตามที่โรงงานได้รับการรับรอง ดังนี้ เป็นต้น

สรุป

1. กระบวนทัศน์การประกอบการชุมชนหรือธุรกิจใหม่ช่วยให้ฉันมีโอกาสเป็นผู้ประกอบการง่ายขึ้นจริงหรือ

.....

2. กระบวนทัศน์การประกอบการชุมชนหรือธุรกิจใหม่ช่วยให้ฉันลดการพึ่งพาลงได้จริงหรือ เพราะอะไร

.....

.....

1.2 กระบวนการตัดสินใจ เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้ประกอบการชุมชนต้องตระหนัก เพราะการตัดสินใจที่ผิดพลาดหรือตัดสินใจตามกระแสนิยมอาจเป็นสาเหตุให้ธุรกิจล้มเหลว และอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและครอบครัว

ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้ประกอบการชุมชนคือ ข้อมูล และข้อมูลที่สำคัญที่สุดหนีไม่พ้นข้อมูลของตัวผู้ประกอบการซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมายชีวิต ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ข้อมูลยังมีความสำคัญต่อการเลือกสาขาประกอบการ เช่น เกษตร ประมง ปศุสัตว์ ค้าขาย เป็นต้น ซึ่งแต่ละสาขาก็ต้องการข้อมูลทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการชุมชนของท่าน และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

การประกอบการชุมชนของฉัน สาขา				
ระดับการผลิต	ข้อมูลที่จำเป็น (มีอะไรบ้าง)	ข้อมูลที่รวบรวมแล้ว		
		สมบูรณ์	มีบางส่วน	ไม่มี
ต้นน้ำ				
กลางน้ำ				
ปลายน้ำ				

สรุป

ฉันพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบการชุมชนแล้วหรือยัง.....

.....

.....

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

1.3 การเรียนรู้จากแบบอย่างหรือต้นแบบที่ดี โดยทั่วไป กิจกรรมหรือธุรกิจที่เป็นเป้าหมายของผู้ประกอบการชุมชนนั้น มักมีผู้ประกอบการในพื้นที่ต่าง ๆ ดำเนินการมาก่อนแล้ว ดังนั้น ผู้ประกอบการชุมชนสามารถคัดเลือกกิจการดังกล่าวมาเป็นแบบอย่างหรือต้นแบบ เพื่อศึกษาเรียนรู้และนำมาปรับปรุง พัฒนาหรือต่อยอดให้เหมาะสมกับตน

การศึกษาเรียนรู้จากแบบอย่างหรือต้นแบบที่ดี ถ้ากระทำอย่างเป็นกระบวนการนิยมเรียกว่า “การถอดบทเรียน” ซึ่งมีหลักการ ดังนี้

“เมื่อใดมีการกระทำ เมื่อนั้นจะเกิดความรู้”

“เมื่อใดที่กระทำซ้ำ ๆ ความรู้จะมีมากกว่าเดิม”

“เมื่อใดมีการกระทำใหม่ ผลที่ได้จะดีกว่าเดิม”

ด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้ประกอบการเรียนรู้ด้วยวิธีถอดบทเรียนแล้วนำมาปฏิบัติ จึงสามารถสร้างกิจการใหม่ที่ดีกว่าแบบอย่างหรือต้นแบบที่ต้นนั้นคือ กิจการที่เกิดขึ้นจะเหมาะสมกับเป้าหมายชีวิตและศักยภาพของตน สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ วาทกรรม และโลกที่พลวัตตลอดเวลา

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจการหรือธุรกิจของท่าน และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

กิจการ/ธุรกิจตามโครงการของฉัน			
กิจการ/ธุรกิจ/โครงการ	ระดับการผลิต	หน่วยผลิต	แบบอย่าง/ต้นแบบ
ชื่อกิจการ.....	ต้นน้ำ	ครัวเรือน
.....	กลางน้ำ	กลุ่ม
.....	ปลายน้ำ	นิติบุคคล

สรุป

กิจการหรือธุรกิจของฉันมีแบบอย่างหรือต้นแบบที่ดีแล้วหรือยัง.....

1.4 การลงมือปฏิบัติ ผู้ประกอบการชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาโครงการประกอบการชุมชนซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาตนเองและสร้างกิจการหรือธุรกิจของตนขึ้น และใช้การประกอบการชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สมาชิกในครอบครัวและชุมชนต่อไป

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการและพัฒนาโครงการงานของท่าน และบันทึกผลลงในตารางข้างล่างนี้

การลงมือปฏิบัติตามโครงการงานของฉัน					
โครงการหรือกิจการ	ขั้นตอนการดำเนินงาน				
	ยังไม่ชัดเจน	เตรียมการ	ลงมือปฏิบัติ	ได้รับประโยชน์	ประเมินผล
ชื่อ
.....
.....

สรุป

1. ฉันพร้อมที่จะดำเนินงานตามโครงการ หรือไม่.....

.....

.....

2. . ฉันมีความสุขในการดำเนินงานตามโครงการ หรือไม่.....

.....

.....

คู่มือพัฒนา ผู้ประกอบการชุมชน

1.5 การสรุปประสบการณ์เป็นความรู้ การลงมือปฏิบัติงานตามโครงการจะก่อให้เกิด “ประสบการณ์” เมื่อนำประสบการณ์ไปวิเคราะห์หรือสรุปเป็นหลักการก็จะเกิด “ความรู้” กระบวนการสรุปประสบการณ์เป็นความรู้นั้น อาจใช้กระบวนการถอดบทเรียนตามที่กล่าวข้างต้น ซึ่งจะต้องมีกระบวนการและวิธีการเฉพาะ หรือผู้ประกอบการชุมชนอาจสรุปประสบการณ์โดยใช้แนวคิด หลักการและทฤษฎีเป็นแนวทางแล้วสรุปเป็นหลักการทั่วไป วิธีการนี้ ผู้ประกอบการชุมชนต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. หลักการในการประกอบการชุมชนของฉันมีอะไรบ้าง ?
2. ฉันมีวิธีจัดการธุรกิจอย่างไรบ้าง ?
3. กระบวนการเรียนรู้ของฉันในการประกอบการชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ?

2. โครงการประกอบการชุมชน

โครงการประกอบการชุมชน เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานในการสร้างและพัฒนากิจการหรือธุรกิจที่ผู้ประกอบการชุมชนนำมาเป็นเครื่องมือศึกษาและทดลองปฏิบัติด้วยเหตุนี้ โครงการจึงไม่ใช่สิ่งตายตัว แต่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการเมืองการปกครอง

สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชีวิตและประกอบการชุมชน สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ได้กำหนดกรอบโครงการไว้เฉพาะเพื่อให้ตอบสนองปรัชญาและวิสัยทัศน์ของสถาบันและหลักสูตร

ให้นักศึกษาพิจารณากรอบโครงการในตารางต่อไปนี้ แล้วบันทึกสาระสำคัญของโครงการของนักศึกษาลงในตารางต่อไปนี้

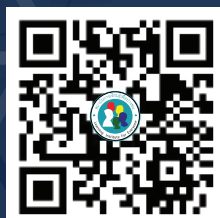
ชื่อ - สกุล..... รหัสนักศึกษา.....
 ลี้กั๊ด ศรช. ศรป.

กรอบโครงการประกอบการชุมชนของฉันทัน

ที่	ประเด็นสำคัญ
1	ชื่อโครงการ (ระบุชื่อโครงการให้ชัดเจน)
2	กิจกรรมหลัก (ระบุกิจกรรมหลักของโครงการ เช่น เลี้ยงวัว)
3	ระดับการผลิต (ต้นน้ำ กลางน้ำ หรือปลายน้ำ)
4	หน่วยการผลิต (ครัวเรือน กลุ่ม นิติบุคคล)
5	กลุ่มเป้าหมายทางสังคม (กลุ่มคนที่จะได้ประโยชน์จาก โครงการหรือโครงการต้องการ ช่วยเหลือ)
6	คุณค่าของธุรกิจ/ผลิตภัณฑ์ (ผู้บริโภคได้รับคุณค่าอะไรจาก สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เช่น สุขภาพที่ดี รักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยคนสูงอายุ ฯลฯ)
7	ลูกค้าคือใคร (ระบุให้ชัด เช่น ผู้สูงอายุ คนวัยทำงาน)

คู่มือพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน

ที่	ประเด็นสำคัญ	
8	สายสัมพันธ์กับลูกค้า (ระบุ เช่น สมาชิก เครือข่าย ทั่วไป)
9	ช่องทางการเข้าถึง (ระบุ เช่น ออนไลน์ ออฟไลน์)
10	ทรัพยากรที่จำเป็น (ระบุสิ่งที่ขาดไม่ได้ เช่น วัตถุดิบ แรงงาน โรงเรือน)
11	โครงสร้างค่าใช้จ่ายหลัก (ระบุค่าใช้จ่ายหลักในเรื่องใดบ้าง เช่น ค่าโรงเรือน ค่าวัตถุดิบ ค่าแรง)
12	โครงสร้างของรายได้ (ระบุรายได้จากทางใดบ้าง เช่น ขายวัว ขายมูลวัว ขายปุ๋ย อินทรีย์)

www.life.ac.th

ภาคีร่วมก่อตั้ง

ป.ร.ท.

สวทช.
NSTDA

ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ
BIOTEC

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

13/2 หมู่ 1 ตำบลบางคนที อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม 75120

โทร. 034-757-452-9